

CHRONOLOGIE

NEDERLANDS-INDIË

Het maken van een eenvoudige tijdbalk kan leerlingen vaak helpen bij het begrijpen van de geschiedenis, maar wordt door veel leerlingen niet enthousiast ontvangen. Natuurlijk moeten leerlingen de belangrijkste jaartallen kennen, maar dat is vaak niet het doel. Leerlingen moeten bijvoorbeeld veranderingen zien, continuïteiten herkennen, door historische analogieën het heden kunnen verklaren of in ieder geval oorzaken en gevolgen zien. In de werkvorm 'Chronologie' gaan leerlingen met al deze zaken aan het werk en komt de eenvoudige tijdbalk tot leven.

De 'Chronologie' laat leerlingen:

- leren argumenteren en redeneren
- leren de dimensie tijd ervaren
- het nut van feitelijke kennis ervaren
- historisch denken

Onderwerp	De koloniale relatie tussen Nederlands-Indië en Nederland
Activiteit	Leerlingen doorlopen verschillende rondes waarin ze uiteenlopende activiteiten moeten verrichten
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw havo/vwo In de les is de hele geschiedenis van de koloniale relatie tussen Nederland en Nederlands-Indië behandeld
Instrueren	Wat: verschillende rondes doorlopen om nogmaals het themakatern met haar belangrijkste gebeurtenissen en personen te bestuderen Hoe: in tweetallen doorloop je verschillende rondes waarin je ontwikkelingen, afbeeldingen en bronnen op de juiste plek moet leggen Waarom: op deze manier herhaal je de kernmomenten (belangrijkste gebeurtenissen) uit de geschiedenis van de koloniale relatie tussen Nederlands-Indië en Nederland
Uitvoeren	Leerlingen doen de activiteiten in tweetallen. De leerlingen krijgen een opdrachtenblad en een uitwerkblad (print deze op A3-formaat).
Nabespreken	Wat: wat heb je geleerd? Welke ontwikkelingen zie je? Hoe: hoe hebben jullie het gedaan? Wat deden jullie waardoor het goed ging? Waarom: zo krijg je een beter beeld van de nieuwe historische periode Advies is om iedere ronde 10 minuten te laten duren en deze dan vervolgens gezamenlijk na te bespreken (dit om te voorkomen dat leerlingen gedurende het proces niet te herstellen fouten maken).

Literatuurverwijzingen:

- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

CHRONOLOGIE

NEDERLANDS-INDIË

Meer dan drie eeuwen was Nederland aanwezig in Indonesië. Gedurende die drie eeuwen heeft Nederland zich op allerlei manieren geprobeerd te bemoeien met het land: economische uitbuiting, culturele opvoeding, politieke uitbreiding, religieuze overtuiging, noem het maar op. Om een goed beeld te krijgen van deze beïnvloeding over de eeuwen heen, ga je aan de slag met deze werkvorm. De opdracht bestaat uit drie rondes.

Ronde 1

De koloniale geschiedenis van Indonesië kan verdeeld worden in vier verschillende perioden. Deze perioden zijn aangegeven op de tijdbalk. Geef iedere periode een bijpassende naam.

Ronde 2

In al die eeuwen waarin Nederlanders in Indonesië waren, vonden er veel verschillende gebeurtenissen plaats die de koloniale relatie zowel positief als negatief hebben beïnvloed. Bestudeer onderstaande gebeurtenissen en plaats het nummer op de juiste plaats in de tijdbalk.

1. Met de Suikerwet leek er geleidelijk aan een einde te komen aan het Cultuurstelsel, het betekende namelijk een afschaffing van de verplichte suikercultures. De kolonie werd nu opengesteld voor particuliere ondernemers.
2. Als gevolg van het introduceren van de **Ethische Politiek** kreeg Nederland ook oog voor de arbeidsomstandigheden in de kolonie. Na een officieel onderzoek naar de misstanden op de tabaksplantages werd in dit jaar de Arbeidsinspectie ingesteld.
3. De Verenigd Oost-Indische Compagnie (VOC) bleek hoge schulden te hebben en de laatste decennia al geen winsten meer te behalen. Bovendien werd de organisatie geteisterd door corruptie. In dit jaar werd de VOC dan ook opgeheven.
4. Nederland nam geen genoegen met een onafhankelijk Indonesië en besluit op 'politieel' in te grijpen met twee **politieele acties**, de eerste begon in dit jaar.
5. Nog niet eerder was er echt kritiek geleverd op het Cultuurstelsel en de manier waarop inheemse heren de Indonesische bevolking uitbuiten. Eduard Douwes Dekker gaf met zijn boek Max Havelaar wel kritiek op de situatie in de kolonie.
6. Nadat Duitsland, onder leiding van Adolf Hitler, in Europa een oorlog is begonnen, probeert Japan in Azië zijn rijk te vergroten. In dit jaar slaagt Japan erin Nederlands-Indië in te nemen.
7. De nieuwe gouverneur-generaal Van den Bosch komt aan in Java en introduceert het Cultuurstelsel. Met dit stelsel werden Javaanse boeren verplicht een deel van hun grond te gebruiken voor zogeheten cultures, producten die op de Europese markt verkocht werden.
8. De leider van de oppositie tegen de liberalen, Abraham Kuyper, schreef in dit jaar het programma van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). Hierin schreef hij dat Nederland 'voogdij' had over een bevolking die het moest opvoeden tot meer zelfstandigheid. Dit noemt men ook wel de 'voogdijgedachte'.
9. Na twee atoombommen op de steden Hiroshima en Nagasaki kan Japan niets anders doen dan te capituleren. Het gevolg is dat de Japanners uit de verschillende veroverde gebieden wegtrekken, ook uit Indonesië. Soekarno en Hatta maken hier direct gebruik van door de onafhankelijkheid uit te roepen.

10. 10. Onder leiding van Soekarno organiseerde een groep nationalistische jongeren zich vanaf dit jaar in de Partai Nasional Indonesia (PNI).
11. De Verenigd Oost-Indische Compagnie (VOC) wordt, om te voorkomen dat concurrentie tussen individuele kooplieden de prijzen van specerijen omlaag halen, opgericht.
12. Onder internationale druk moest Nederland wel toegeven. In dit jaar vond de **Soevereiniteitsoverdracht** plaats. Indonesië was vanaf nu officieel zelfstandig.

Ronde 3

Gedurende de Nederlandse koloniale overheersing over Indonesië zijn er veel verschillende bronnen verschenen. Bestudeer de bronnen en plaats ze in de tijdlijn. Let op: voor deze bronnen zijn geen aparte vakjes gemaakt. Je kan deze bronnen zowel bij de gebeurtenissen uit ronde 2 als de voorgedrukte gebeurtenissen in de tijdlijn plaatsen.

13 'De levensweg der Javaanse meisjes is afgebakend naar hetzelfde model. Wij mogen geen idealen hebben. De enige droom die wij mogen hebben is vandaag of morgen de zoveelste vrouw te worden van een of andere man. [...] Voedt Javaanse vrouwen op. Leert haar een vak, opdat zij niet langer weerloze prooien zullen zijn. De enige uitweg is dat het meisje zich een zelfstandig bestaan verovert.'

De Javaanse regentendochter Kartini zag onderwijs als emancipatiemiddel voor de inheemse vrouw.

14 'Er kon geen twijfel over bestaan, dit idee van Van den Bosch, bleek financieel een groot succes. De winsten die naar Nederland werden overgemaakt, lieten een spectaculaire groei zien. De inkomsten uit Indië maakten op het hoogtepunt maar liefst een derde van het Nederlandse staatsinkomen uit.'

15 'We moeten begrijpen dat we eerst en vooral de grote lijn moeten volgen. Voortdurend moeten we aan het eerste doel van onze partij denken: de Indonesische onafhankelijkheid. Jazeker. Niet meer en niet minder: een onafhankelijk Indonesië, langs de kortste weg. De onafhankelijkheid is het eerste, is het vooropstaande doel.'

16 'Ik ben ervan overtuigd dat het Rijk na de oorlog zal kunnen worden opgebouwd op de hechte grondslag van volledige deelgenootschap, die de voltooiing zal betekenen van hetgeen zich in het verleden reeds heeft ontwikkeld. [...] Ik stel mij voor dat zij zich richten zullen op een rijksverbond waarin Nederland, Indonesië, Curaçao en Suriname samen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de wil van elkander zullen behartigen.' Koningin Wilhelmina in een redevoering.

17 'Alle steden en versterkte plaatsen van Banda zijn door Gods genade ingenomen, met de grond gelijk gemaakt en verband. Ongeveer 1200 mensen zijn omgekomen. De gelukkige overwinning van Banda heeft over alle gebieden van de Molukken grote vrees veroorzaakt en het respect voor ons is sterk toegenomen.'

Jan Pieterszoon Coen in een brief.

18 'Vrijwillige aanplant van suikerriet, hoe zou die mogelijk zijn onder de gegeven omstandigheden? Men sluit een contract met het dessahoofd. Hij verdeelt de velden, regelt de cultuur-, de herendiensten. De inlander is met handen en voeten gebonden aan hem overgeleverd. De zogenaamde vrije suikercultuur is louter dwang.'
Een fel tegenstander van de liberale ideeën over de kolonie schrijft in 1860 het volgende.

19 'De koelie kan den arbeid niet ontvluchten, want dat verbiedt het contract, dat hij onwetend ergens in Java of China met een kruisje onderteekend heeft. Het werk is zwaar, van ochtend tot avond zwoegt hij in het vochtige oerwoud, in stinkende moerassen en op velden onder de hete zon. Elke arbeid moet hij zonder tegenstribbelen uitvoeren.'

CHRONOLOGIE

NEDERLANDS-INDIË

1600	1700	1800	1900				1945					
Periode 1:				Periode 2:		Periode 3:			Periode 4:			
1602		1800	1830	1860	1870	1879	1907	1927	1942	1945	1947	1949

1595 – Nederlanders vinden een weg naar Oost-Indië.

1894 – de *Lombok-expeditie* begint: ook de buitengewesten van Indonesië worden onder Nederlands bestuur gebracht.

1845 – als gevolg van het falen van het Cultuurstelsel breekt er in Java een hongersnood uit.

1848 – overal in Europa breken er *democratische revoluties* uit, waaronder ook in Nederland. Thorbecke komt met een liberale grondwet.

1900 – het aannemen van contractkoelies wordt steeds populairder

1901 – in de jaarlijkse troonrede wordt voor het eerst de term *Ethische Politiek* gebruikt.

1929 – de economische wereldcrisis begint: ook Indonesië lijdt hieronder.

1948 – de *tweede politionele actie* vindt plaats waarbij Soekarno en Hatta worden opgepakt.

